

Trestněprávní Compliance

Trestní odpovědnost právnických osob

Ondřej Ambrož 21. května 2024

Spolufinancováno
Evropskou unií

Wolf Theiss

Trestní odpovědnosti právnických osob

Právní základ

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, (účinnost od 1. 1. 2012)

- aktuálnost problematiky trestní odpovědnosti právnických osob (TOPO) v kontextu doby
- důvody a okolnosti kodifikace TOPO
- z. č. 418/2011 Sb., platnost od 22. 12. 2011, účinnost od 1. 1. 2012
- jde o speciální právní předpis vůči obecným trestněprávním předpisům (TZ a TŘ) + vedlejší trestní zákon (obsahuje hmotněprávní i procesní ustanovení)
- rozsáhlý novelizační proces
- přijetí zásadní změny zákonem č. 183/2016 Sb. účinným od 1. 12. 2016

Trestní odpovědnost

Princip přičitatelnosti

- Rozsah trestní odpovědnosti PO – na základě novely účinné od 1. prosince 2016 mohou být PO trestně odpovědné za všechny TČ podle TZ, za které jinak odpovídají FO, s výjimkou těch, u kterých je to zákonem výslovně vyloučeno nebo to není možné z povahy věci
- Trestní odpovědnost PO je založena na přičitatelnosti TČ
- Předpoklady tr. odpovědnosti – protiprávní čin, spáchaný v zájmu či při činnosti PO, spáchaný vymezeným okruhem osob, který je PO přičitatelný
- Osoby, jejichž jednání lze přičítat – rozšířený okruh osob
- Přechod trestní odpovědnosti na právního nástupce – objektivně, jen na jinou PO

Sankcionování

Tresty a ochranná opatření

tresty § 15 a násl.

- zrušení právnické osoby
- propadnutí majetku
- peněžitý trest
- propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty
- zákaz činnosti
- zákaz plnění veřejných zakázek, účasti v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži
- zákaz přijímání dotací a subvencí
- uveřejnění rozsudku

ochranné opatření

- zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty

Odklony

Alternativní způsoby řešení trestní odpovědnosti

Institut dohody o vině a trestu

Základní předpoklady použití, aktuální trendy a vzrůstající využitelnost

Vliv provedených úprav trestního řízení, institut prohlášení viny, označení nesporných skutečností

Statistiky NSZ ČR

Trestní politika státu, zásada oportunity (úvahy de lege ferenda)

Trestní odpovědnosti právnických osob

Možnost exkulpace

Možnost vyvinění se z trestní odpovědnosti

§ 8 odst. 5 TOPO: Právnická osoba se trestní odpovědnosti podle odstavců 1 až 4 zprostit, pokud vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu osobami uvedenými v odstavci 1 zabránila

- PO se může trestní odpovědnosti zprostit, pokud vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat, aby zabránila spáchání protiprávního činu*
- tj. vydala potřebné vnitřní předpisy vymezující P&P osob + zajistila, aby byly osoby s obsahem těchto dokumentů seznámeny*
- PO musí zajistit faktické naplňování a kontrolu přijatých opatření, jakož i vyhledávání porušování předpisů*
- whistleblowing*

Jaké úsilí lze po právnické osobě spravedlivě požadovat?

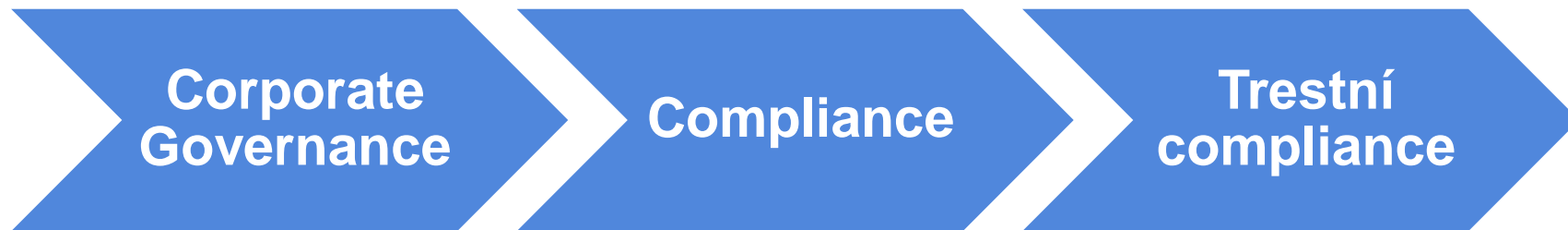
**Compliance vs.
Trestní compliance**

**Compliance
Management System**

Trestní compliance

§ 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob (ZTOPO)

- Požadavek péče řádného hospodáře – zahrnuje nutnost přijmout opatření způsobilá minimalizovat nebo eliminovat porušování právních předpisů – nezavádí až ZTOPO

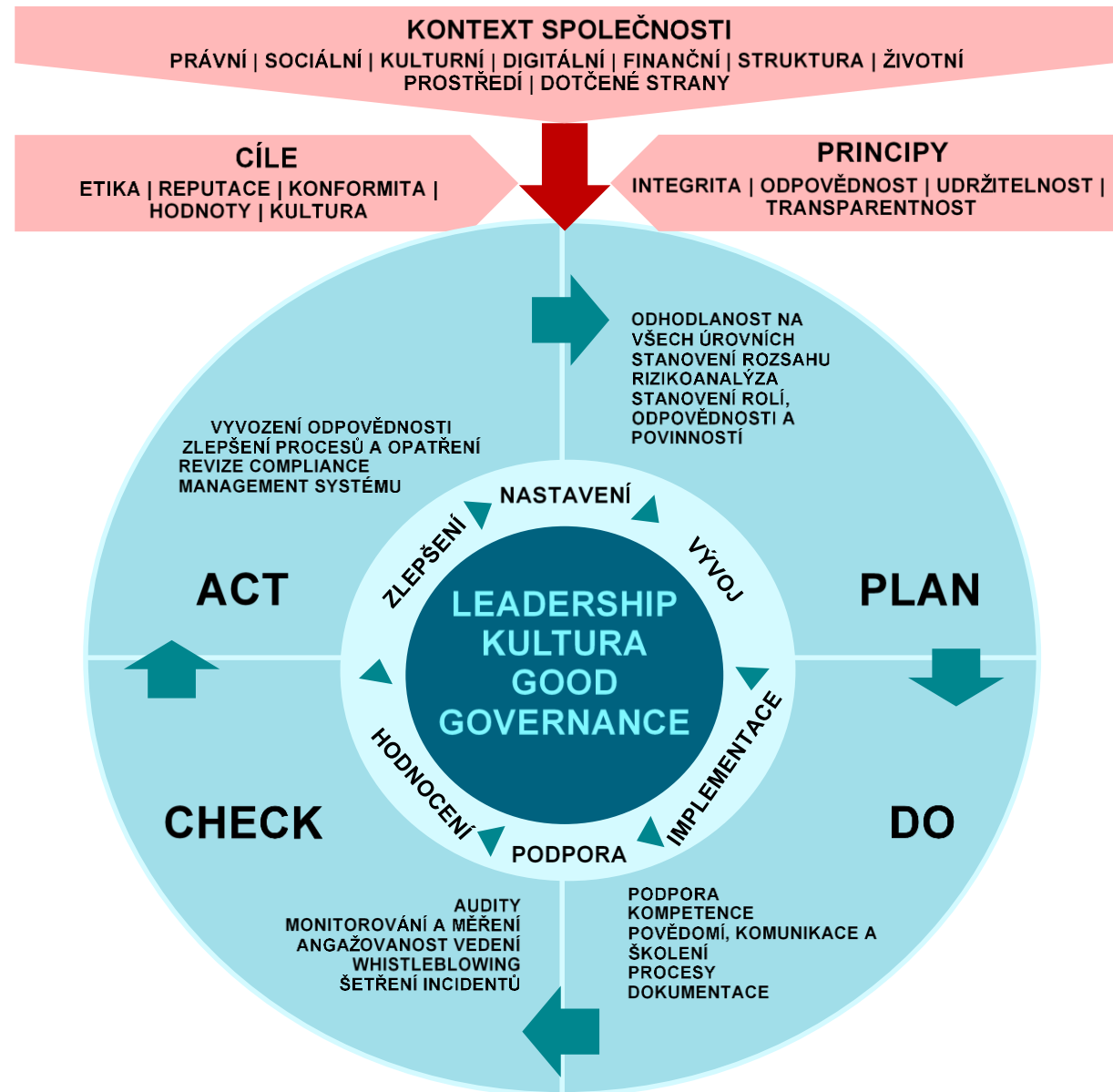
- Orgány činné v trestním řízení budou posuzovat jen trestní compliance (“*hard compliance*“) ve vztahu k stíhanému trestnému činu, ale přihlednou ke stavu „obecné compliance“ jako indikátoru stavu firemní kultury

WT

Jaká opatření lze spravedlivě požadovat

To je...

Compliance Management Systém

Odpovědnost za správně nastavený compliance management systém

CMS – neustálé napětí mezi požadavkem na perfektní absorpci rizika a svobodným podnikatelským úsudkem

Odpovědnost za řádné nastavení CMS má nejvyšší vedení (statutární orgán) – této odpovědnosti se nezbaví delegací.

Přechod z Compliance 1.0 na Compliance 2.0

Compliance 1.0

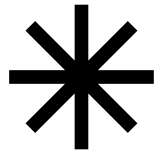
- většinou založená spíše na sadě psaných pravidel, než na účinných postupech – compliance na papíře
- odpovědnost za tuto oblast často přidělena některému z pracovníků právního oddělení, který s ní neměl žádné zkušenosti
- chyběly odpovídající finanční zdroje a pravomoci pro efektivní výkon compliance funkce

Compliance 2.0

- postupně důraz na efektivní compliance systém a compliance kulturu ve společnosti
- Compliance Management Systém (současný standard)

Efektivita přijatých opatření

- Conduct from the top (dříve tone from the top) – kaskádovitá struktura
- Přiměřenost:
 - malé společnosti – selský rozum
 - střední a velké společnosti – formalizovanější procesy

ale vždy: COMPLIANCE KULTURA

- **Nestačí** compliance na papíře. Policie a soudy zkoumají, **zda a jak byla konkrétní opatření způsobilá zabránit spáchání trestného činu.**
- Rizikoanalýza

Efektivita přijatých opatření

4 základní otázky:

- 01. Nejsou to prázdné fráze?** (Rozumí lidé tomu, co dělají? Dává jim to smysl?)
- 02. Jak se měří efektivita?**
- 03. Dovozují se důsledky?** (Jakým způsobem nesou lidé, kteří porušují pravidla, odpovědnost?)
- 04. Jak se systém kontinuálně zlepšuje?** (Jakým způsobem se opatření/systém vylepšuje v závislosti na zjištěných nedostatcích?)

Tyto otázky se v trestním řízení prokazují!

Normy ISO

- Velmi dobře popisují **jak vytvořit CMS pro male i velké společnosti.**
- Jejich implementace neznamena **žádné automatické výhody v trestním řízení!**
- **ISO 19600:2014** – ISO všeobecné compliance („Systémy řízení compliance – pokyny“)
- **ISO 37001:2016** – Nová specializovaná norma ISO pro protikorupční compliance („Systém protikorupčního řízení – požadavky a pokyny pro použití“)
- obě normy ISO kodifikují nejlepší praxi
- **ISO 37001:2016** – Možnost certifikace (na rozdíl od ISO 19600:2014)
 - a) Žádná automatická vyvinění
 - b) Lepší průkaznost úsilí, které lze spravedlivě požadovat

Přístup vycházející z posouzení rizik – Rizikonalýza

PŘEDPOKLAD PRO VYTVOŘENÍ JAKÉHOKOLIV CMS!

- Pro vytvoření systému řízení compliance neexistuje žádný univerzálně platný návod – každá společnost musí svůj systém compliance **upravit podle konkrétních rizik, která jí hrozí.**
- **Obecná rizika** – úroveň korupčního rizika typického pro konkrétní zemi, rizika spojená s určitým sektorem/odvětvím, obchodním modelem, strukturou vedení, regulatorní „hustotou“ příslušného trhu.
- **Konkrétní rizika** – „Compliance historie“, integrita vedení, případné změny obchodní strategie
- Opatření by měla být přiměřená konkrétním rizikům

Nejtypičtější příklady rizik

- **Vztahy s dodavateli/třetími osobami** – chybí due diligence, monitoring vztahů, centrální nákup (bude neexistuje, nebo má řadu vyjímeček)
- **Střety zájmů** (zaměstnanci pracující pro dodavatele, konkurenci, svůj vlastní byznys) – chybí efektivní pre-screening zaměstnanců
- **Neznalost/nevyužívání procesů** (ohlašování a vyšetřování případů údajného porušení compliance)
- Kontakt s úřady
- Dary, pohoštění a zábava (chybí pravidla a monitoring, registr darů)
- Komunikace/povědomí o compliance/školení zaměstnanců
- Kybernetická bezpečnost a ochrana citlivých údajů

CMS a velikost společnosti

- Neexistuje **žádný univerzální CMS** vhodný pro každou společnost!
- Malé společnosti do 100 zaměstnanců
 - Sdílená funkce compliance (právní oddělení, jednatel)
 - Méně zdrojů, menší formalismus, větší pružnost
- Velké společnosti
 - Samostatné oddělení compliance
 - Formalizovanější procesy
 - Podrobnější a robustnější kontrola, časté audity
- CMS musí být šitý na míru a přiměřený velikost společnosti.

CMS a koncern

- České právo neupravuje CMS v rámci koncernů.
- Mateřské společnosti **nelze přičítat** trestné činy jejich dceřiných společností.
- V rámci koncernu nastavená jednotná základní pravidla, etický kodex.
 - Nutná formální implementace v dceřiných společnostech (přijetí představenstvem, vydání směrnice pro zaměstnance).
 - Dceřiné společnosti by měly v maximální míře implementovat pravidla koncernu. Odchytky by měla být schopná vysvětlit.
 - Při větších odchylkách dceřiných společností se špatně argumentuje koncernovou compliance defense.
- Přijetí koncernových pravidel **nezbavuje** řídicí orgán dceřiné společnosti odpovědnosti za funkční CMS (obvykle je nutné daná pravidla dopracovat, aby odpovídala i konkrétním rizikům dceřiné společnosti).
- Rovnako slovenské právo **neupravuje** trestnú zodpovednosť PO v rámci ekonomickej skupiny. Materskej spoločnosti **nemožno automaticky pričítať** trestné činy dcérskych spoločností. **ALE** v prípadoch, ak je kontrolná funkcia CMS skupinová, materskej spoločnosti možno priamo pričítať trestné činy spáchané dcérskymi spoločnosťami, ak je trestný čin spáchaný v **prospech** materskej spoločnosti (§ 4 ods. 1 a 2 TZPO)
- Existencia skupinového CMS nebude mať vplyv na trestnú zodpovednosť slovenskej PO. Pre compliance defense musí slovenská PO implementovať skupinové CMS (s prihliadnutím na špecifiká slovenskej PO).

Hlavní stavební kameny CMS

- Rizikoanalýza
- Prevence, detekce, reakce
- Compliance kultura
- Organizace
- Komunikace
- Dokumentace

Časté indikátory nefunkčních CMS

- nedostatečné personální vybavení (nezkušený pracovník, compliance funkce bez příslušného materiálního zázemí)
- nedostatečné pravomoci compliance funkce (chybí přímá odpovědnost statutárnímu orgánu), compliance officer se neúčastní jednání nejvyššího vedení
- nedostatečná komunikace – většina zaměstnanců netuší, co má compliance na starosti
- žádná hlášení porušení i přes existenci etické linky
- chybějící pravidla pro interní šetření a vyhodnocování incidentů
- nedůsledné dovozování důsledků za zjištěná porušení
- audit pouze mechanický
- slepá implementace CMS mateřské zahraniční společnosti bez zohlednění lokálních rizik a zákonných požadavků

Krizová komunikace – trestní pohled

Trestní pohled

- Komunikační tabu – vše může být použito proti vám.
- Právní oddělení/právník musí být zahrnuti do krizové komunikace.
- Trestní řízení trvá léta. Dobře si pamatujte, co jste k tématu řekli a co ne.
- Media milují trestní kauzy a policejní vyšetřování.
- Předpokládejte, že se všichni stále dívají.

Otázky?

A nyní kapitola, jak to udělat, aby Vás nechytili...

Ondřej Ambrož

Counsel

“

Pokud máte jakékoli dotazy týkající se společnosti Wolf Theiss, neváhejte mě kontaktovat.

Tato prezentace byla připravena pouze pro účely obecné prezentace a nenahrazuje právní poradenství.

Contact details

+420 234 765 221

Ondrej.ambroz@wolftheiss.com

WT

→ www.wolftheiss.com